

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 9/2019

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Tove Julin Pettersen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 23. mars 2021

I behandlingen har deltatt: Nora Lund Lefdal
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. SPKs vedtak stadfestes.
Salærkravet dekkes delvis.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han tjenestegjorde i ██████████ i perioden ██████████ til ██████████. Klager tjenestegjorde som ██████████.

Klager vokste opp i ██████████

I journalnotat fra ██████████ sykehus og Forsvaret fremgår det at klager opplevde at han aldri hørte til i sin egen familie, og at han har greid seg alene fra han var 14 år. Av journalene fremgår også at han gikk 10. klasse etter ungdomsskolen grunnet dårlige karakterer, at han ble mobbet på skolen ██████████, at han ██████████ og at han strøk på yrkesskolen. I forbindelse med utarbeidelsen av spesialisterklæringen i kompensasjonssaken avviser klager at han ble mobbet, ██████████ og at han strøk på yrkesskolen. Han forteller derimot om en god oppvekst.

Klager var 23 år gammel da han reiste til ██████████ for å tjenestegjøre. På dette tidspunktet hadde han gjennomført førstegangstjenesten, hvor han mistrivdes til å begynne med. Etterhvert trivdes han bedre, og han vervet seg som grenader for tre år, frem til høsten ██████████.

Etter endt tjeneste jobbet klager som ██████████, før han etterhvert begynte å ██████████ og ██████████. I sakens dokumenter fremgår det at klager har fortalt at perioden mellom 1984 og 1987 var preget av alkohol, festing og rotløs jobbing. I 1987 fikk han en mer stabil jobb, i ██████████, hvor han reiste rundt til ██████████. Her jobbet han frem til ██████████. Arbeidsforholdet tok slutt fordi klager ble alvorlig skadet da han forsøkte å ta sitt eget liv. I samme tidsrom hadde klager fått beskjed av sin daværende kone, som han var gift med fra ██████████ til ██████████, om at hun hadde truffet en annen mann. De hadde på dette tidspunktet flyttet fra hverandre. I tillegg ble han selv dømt til ubetinget fengsel for forsikringssvindel. Soningen ble utsatt som følge av skadene han pådro seg etter selvmordsforsøket. Skadene medførte langvarig rehabilitering og attføring.

Etter at klager var blitt frisk fra skadene han pådro seg i selvmordsforsøket, utdannet han seg til å bli ██████████. Utdanningen gjennomførte han i årene ██████████ til ██████████. Han startet etter dette sin egen ██████████, og fikk engasjement som ██████████. Han var sykemeldt fra jobben i 1 år i 2011, fordi han ikke hadde det så bra psykisk. Han kom seg tilbake på jobb, og jobbet som ██████████ frem til 2015. I 2018 fikk han innvilget uføretrygd.

Etter samlivsbruddet i ██████████ har klager hatt flere samboerforhold. Han var i et samboerforhold fra ██████████ til ██████████, hvor han ██████████. Fra ██████████ til ██████████ var han i et nytt samboerforhold, hvor han ██████████.

Fra tjenesten i ██████████ er det særlig en hendelse som er trukket frem som traumatiserende. Klager ble tvunget til å skyte en ██████████ som opptrådte aggressivt og truende. ██████████ ble truffet i hofta, og ble påført skader som gjorde at mannen noe senere avgikk med døden. Grunnet trusler om hevn ble klager flyttet til en annen landsby. Hendelsen ble gransket av Forsvaret og norsk sivilt politi. Norsk politi tok ut siktelse mot klager på grunn av forholdet, men siktelsen ble senere frafalt på grunn av bevisets stilling. Etter hjemkomst fryktet klager for at han skulle bli utsatt for hevn. Dette frykten vedvarte angivelig i flere år etter tjenesten.

I egenerklæringskjema datert ██████████ krysset klager av for at han var «helt frisk» og at tjenesten var «nokså hard». Det er krysset av «nei» på spørsmålet om han har opplevd sterk frykt, angst, depresjon, tristhet, økt spenning i kroppen, store søvnevansker, skvettenhet, rastløshet, irritabilitet og oppfarenhet.

I ettertid har klager selv forklart at han den første tiden etter tjenesten var rastløs, og at han hadde dårlig søvn og mye uro. Grunnet frykt for hevn etter skyteepisoden beskrevet over, har klager vært forsiktig med å opplyse om adresse og telefonnummer. Til psykiater Nilsen forteller klager at han ble fort sint og oppfarende, samt at han var plaget med mareritt og dårlig søvn.

Krav om kompensasjon og billighetserstatning ble fremsatt for Statens pensjonskasse (SPK) 22. oktober 2015. I forbindelse med det fremsatte kravet, innhentet SPK en spesialisterklæring fra psykiater Svend-Ole Nilsen, datert 4. januar 2019. Erklæringen ble avgitt i henhold til mandatet for den særskilte kompensasjonsordningen. I erklæringen la Nilsen til grunn at det var sannsynliggjort årsakssammenheng mellom FN-tjenesten og klagers psykiske plager. Det konkluderes også med at klager oppfyller kriteriene for F43.1 PTSD. Nilsen påpeker i erklæringen at konklusjonen forutsetter at klagers beskrivelser av aktuelle symptomatologi kan legges til grunn, gitt mangelen på tidsnær dokumentasjon. Nilsen vurderte klagers tilstand til å utgjøre en varig medisinsk invaliditet på 30 %, og at 50-75 % av denne kan knyttes til tjenesten. Nilsen konkluderte dermed med at 15-23 % av klagers varig medisinske invaliditet har årsakssammenheng med tjenesten.

Statens pensjonskasse (SPK) tilkjente i vedtak 1. juli 2016 kr. 308 857,- i billighetserstatning, beregnet etter en varig medisinsk invaliditetsgrad på 30 %.

I vedtak av 19. februar 2019 avslo SPK klagers krav på kompensasjon. Advokat Tove Julin Pettersen påklaget avslaget på vegne av klager. SPK fant ikke grunnlag for å omgjøre vedtaket, og saken ble sendt frem for klagebehandling.

Skadelidte og hans advokat deltok under nemndsmøtet via digital overføring. Det samme gjorde en representant for SPK.

2. Klagenemndas vurdering

Saken gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner del I og del II.

Rett på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014, hvor det heter:

Ved en anvendelse av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, i slike tilfeller kunne gi grunnlag for kompensasjon. Det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon.

Tolkningsanvisningen rekker derfor ikke lenger enn forutsetningene for den. Hvis det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til personelles plager, er man derfor utenfor området for tolkningsanvisningen, og her gjelder de alminnelige krav til bevis.

Formålet med de lempeligere krav til bevis, er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som gjør det sannsynlig at skadelidte ble påført en psykisk belastningsslidelse under tjeneste. Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Hvis det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon.

Foreligger nedtegnelser mv som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktige ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en nærmere vurdering av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1570 i Lie-dommen fremkommer:

Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): «Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».

Etter forskriften del II gjelder de alminnelig krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse og det er ingen begrensninger i hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Nemnda er uenig med SPK når den legger til grunn at man er utenfor 35 G-ordningen. SPK viser til at det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til klagers plager.

For at man skal være omfattet av 35 G-ordningen må man være i en situasjon hvor saken ligger langt tilbake i tid, og det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som gjør det sannsynlig at skadelidte ble påført en psykisk belastningslidelse under tjeneste.

Det bevisgrunnlaget som foreligger i denne saken, er etter nemndas vurdering ikke av en slik art at 35 G-ordningen kan avskjæres uten en nærmere vurdering av om vilkårene er oppfylt.

Nedtegnelser på psykiske problemer forekommer første gang i et journalnotat fra Forsvaret. I notatet fremgår det at klager sliter med søvnproblemer. SPK daterer notatet til 1983. I klagen påpeker klager at notatet er fra 1980, og at opplysningene som ble gitt var et forsøk på å komme unna tjenesten i Forsvaret. Dersom dette legges til grunn, er den første nedtegnelsen av psykiske problemer i [REDACTED], da i forbindelse med klagers selvmordsforsøk. I journalnotat fra [REDACTED] knyttes selvmordsforsøket til et samlivsbrudd. Dette er nedskrevet i journalen kort tid etter selvmordsforsøket, og selvmordsforsøket skjedde også i tid nært samlivsbruddet. I epikrise fra [REDACTED] nevnes også at klager hadde fått en dom for forsikringssvindel hvor han mente seg uskyldig dømt, noe som sammen med samlivsbruddet gjorde ham deprimeret. Nemnda finner dermed at det må legges til grunn at selvmordsforsøket mest sannsynlig skyldes andre forhold enn tjenesten.

Den neste nedskrivelsen av psykiske problemer er fra 2011, da klager ble sykmeldt på grunn av psykiske problemer. Dette er første gangen klager knytter de psykiske problemene til tjenesten. I 2015 faller klager helt ut av arbeid som følge av disse plagene.

Under nemndsmøtet forklarte klager at han hadde plager som medførte at han ikke jobbet som normalt lenge før han falt ut av arbeid. Som [REDACTED] kunne han legge opp dagen slik det passet best når han tok hensyn til sin psykiske helse. Dette er imidlertid ikke dokumentert. Nemnda finner derfor å måtte legge til grunn at klager arbeidet normalt frem til han ble sykmeldt fra jobben som [REDACTED] i 2011, slik dokumentasjonen tilsier.

Psykiater Nielsen konkluderer i sin erklæring med at klager har pådratt seg PTSD som følge av tjenesten, og anslår den varige medisinske invaliditeten som følge av dette til 15-23 %. Hans totale varige medisinske invaliditet fastsettes til 30 %, men 25-50 % av denne knyttes til andre forhold. I erklæringen har Nielsen påpekt at konklusjonen forutsetter at klagers historier legges til grunn.

Erklæringen bygger således på klagers egen fortelling, uten at dette underbygges av objektiv dokumentasjon. Som det fremkommer over, skal slike opplysninger tillegges liten vekt i bevisvurderingen. Som følge av det ovennevnte mener nemnda at erklæringen fra psykiater Nielsen har begrenset bevismessig vekt. Nemnda understreker at det er dette er følge av det objektive grunnlaget for Niensens erklæring, ikke den medisinskfaglige vurderingen.

Ved siden av mangelen på dokumentasjon i journaler som er innhentet, foreligger det heller ikke holdepunkter i øvrig dokumentasjon på at klager har slitt psykisk som følge av tjenesten i årene mellom endt tjenestegjøring i [REDACTED] og klagers sykemelding på grunn av psykiske problemer i [REDACTED].

Når det er gått så lang tid mellom den anførte skadegjørende handling og skaden, og det ikke finnes dokumentasjon som knytter skaden til tjenesten før i [REDACTED], finner nemnda at det ikke er sannsynliggjort adekvat årsakssammenheng mellom tjenesten og skaden, heller ikke etter en lempeligere bevisvurdering etter ordningen del I.

Kravet blir etter dette å avslå.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 56 800,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 22,50 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen.

Etter nemndas vurdering er kravet noe høyt. Saken har ikke vært spesielt krevende, og det har for klageomgangen ikke blitt lagt frem ny dokumentasjon. Nemnda har også sett hen til at kravene vanligvis ligger ned mot halvparten av det man har krevet. Etter en vurdering av hva man mener har vært rimelige og nødvendige utgifter i denne saken, avkortes salærkravet skjønnsmessig. Nemnda finner at det er rimelig å innvilge kr. 45 000,- for dekning av utgifter til juridisk bistand i saken.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge. SPKs vedtak stadfestes.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr. 45 000,- inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, _____

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda